

TEMA: CIVILT FÖRSVAR OCH BEREDSKAP

PLATSENS BETYDELSE FÖR TILLHÖRIGHET

DRIVKRAFTER FÖR FRIVILLIGT ENGAGEMANG I HEMVÄRNET

Den här artikeln undersöker vad som driver människor att engagera sig i frivilligorganisationer som handlar om krishändelser och beredskap för krig. Artikeln bygger på en fallstudie av frivilligt engagemang i Hemvärnet och dess slutsatser baseras på kvalitativa intervjuer med frivilliga i Hemvärnet. Artikeln visar att känslan av tillhörighet är en avgörande drivkraft bakom långvarigt engagemang i Hemvärnet och att lokal förankring är en central komponent för känslan av tillhörighet. Genom att lyfta fram den lokala omgivningens betydelse för känslan av tillhörighet, och dess betydelse för ett frivilligt engagemang i Hemvärnet, bidrar denna artikel till en mer nyanserad förståelse av människors engagemang i frivilligorganisationer riktade mot beredskap och försvar.

JENNIFER HOBBS

Under de senaste åren har tonläget och den geopolitiska situationen trappats upp i rask takt. I Sverige liksom i många länder i övriga Europa har anslagen till försvar och beredskap ökat, och satsningar för att öka försvarsvilja, beredskap och motståndskraft inom ramen för ett totalförsvar genomsyrar både nyhetsrapportering och myndighetskommunikation.¹ Parallellt fortsätter krishändelser att inträffa, där naturkatastrofer, större olyckor och andra

hot mot samhället behöver hanteras. På dessa områden har frivilligas insatser visat sig spela en nyckelroll. I kriget i Ukraina har frivilliga såväl inom lokalbefolkningen som utifrån gjort insatser som bidragit till att hålla gränserna och skydda den lokala omgivningen och dess befolkning. I Sverige har frivilliga stöttat vid olika typer av krishändelser, och många gånger har deras insatser varit avgörande genom deras möjlighet att vara snabbt på plats i lokalområ-

det och därigenom stötta med sina kompetenser och färdigheter.

Denna artikel presenterar en studie av Hemvärnet i syfte att undersöka frivilligt engagemang. Hemvärnet är en organisation som bygger på frivillighet och dess roll är att skydda, bevaka och stötta samhället vid kris. Hemvärnsförbanden finns över hela landet för att kunna vara insatsberedda inom några timmar vid fredstida krishändelser, då de kan bistå polis och räddningstjänst, samt i händelse av krig.²

Även om frivilligt engagemang har uppmärksamats i olika vetenskapliga sammanhang kvarstår många obesvarade frågor om varför människor väljer att bidra med sin tid i frivilligorganisationer. Det gäller särskilt verksamheter som handlar om krishändelser och beredskap för krig,¹ där "vanliga människor försvarar Sverige efter jobbet".² Den här artikeln handlar om vad som motiverar människor att engagera sig i sådana frivilligorganisationer. Jag har valt att undersöka detta genom att intervjua frivilliga Hemvärnssoldater inom ramen för en pågående studie om personalförsörjning i Hemvärnet. Det är en organisation som är väl lämpad för att studera frivillighet inom krishanterings- och försvarssektorn eftersom den är stor och finns representerad i hela landet. Därigenom kan den sägas spegla ett brett spektrum av erfarenheter och upplevelser kopplade till frivilligt engagemang.

Artikeln visar att känslan av tillhörighet är en avgörande drivkraft bakom långvarigt engagemang i Hemvärnet och att lokal förankring är en central komponent

för känslan av tillhörighet. Genom att lyfta fram den lokala omgivningens betydelse för känslan av tillhörighet och dess betydelse för ett frivilligt engagemang i Hemvärnet bidrar denna artikel med värdefulla insikter till forskning kring människors drivkrafter att engagera sig i beredskap och frivilligorganisationer inriktade mot beredskap och försvar.

Hemvärnet: en lokal resurs i kris och krig

Hemvärnet är en del av Försvarsmakten, men till skillnad från anställd personal i Försvarsmakten består Hemvärnet till största delen av frivilliga. Organisationen bildades 1940 utifrån ett behov av att skydda hembygden och bestod av frivilliga yngre män, som ännu inte hade gjort värnplikt, och äldre män, som hade lämnat försvaret.³ Hemvärnet har historiskt sett byggt på en lokal förank-

ring och resurser som är redo att sättas in inom loppet av ett fåtal timmar i närområdet. Den lokala förankringen lyfts bland annat fram så sent som i försvarsbeslutet 2025–2030.⁴

Idag finns 40 hemvärnsbataljoner från Lappland i norr till Skåne i söder, bestående av runt 22 000 frivilliga, varav ungefär 11 % är kvinnor.⁵ De flesta frivilliga har genomfört militär grundutbildning eller motsvarande, och blir efter utbildning skyttesoldater, medan en mindre andel saknar militär grundutbildning och blir, när de genomfört utbildning mot respektive befattning, specialistsoldater. Befattningar omfattar bland annat skyttesoldat,

Idag finns 40 hemvärnsbataljoner från Lappland i norr till Skåne i söder, bestående av runt 22 000 frivilliga, varav ungefär 11 % är kvinnor.

signalist, stabsassistent, underrättelseassistent och kock, liksom fordonsförare, sjukvårdare eller hundförare.²

Efter genomförd intresseanmälan, rekryteringsprocess och utbildning tecknas avtal om fyra år i taget. I tillägg till avtalsdygn, som beroende på befattning kan vara mellan 4–15 dygn per år, kommer utbildningar, repetitionsövningar och deltagande vid höjd beredskap samt möjlighet att delta vid krisändelser.² Avtal om tjänstgöring i Hemvärnet innebär inte en anställning, utan tjänstgöringen genomförs vid sidan av ordinarie arbete eller studier. Viss ersättning utgår, men ersätter inte inkomstbortfall för utebliven arbetstid helt. Fram till höjd beredskap eller krig, då avtalet övergår i tjänsteplikt, är engagemanget i Hemvärnet frivilligt och de som tjänstgör och arbetar i Hemvärnet är frivilliga. Härigenom befinner sig Hemvärnet i skärningspunkten mellan plikt och frivilligt engagemang.

Engagemanget i frivilliguppdrag och frivilligorganisationer har länge utgjort ett av fundamenten i det svenska samhället. Det spänner från att träna barn i idrottsklubbar till att engagera sig i välfärdsorganisationer, politiska och religiösa organisationer samt aktörer som på olika sätt stödjer vid kris, höjd beredskap och krig. Bland de senare återfinns Hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna.

Drivkrafter bakom frivilligt engagemang

Varför väljer människor att engagera sig i frivilligt arbete? Drivkrafterna bakom frivilligt engagemang har studerats ur många olika perspektiv. En vanligt förekommande ansats är att utgå ifrån faktorer som kön, ålder, utbildningsnivå eller inkomst. Här har det visat sig att ju högre social och ekonomisk status en människa har, desto

bättre förutsättningar finns för att bidra med tid och kunskap i ideell verksamhet⁶. Andra studier fokuserar på psykologiska drivkrafter med fokus på den enskildes motiv och karaktärsdrag. I denna litteratur är frivillighet individfokuserat, med en tyngdpunkt på det funktionalistiska och en betoning på den enskilda individens eget val.⁷

För många människor är en inbjudan eller uppmuntran utslagsgivande för att ta steget och faktiskt engagera sig i en frivilligorganisation.⁶ Något som i allmänhet brukar värderas högt i det ideella arbetet är att vara en del av en gemenskap. Det

mot kris och krig. Ett vanligt förekommande antagande i detta sammanhang är att kommunikation om ett kollektivt och individuellt ansvar väcker och upprätthåller människors försvarsvilja och deras drivkrafter att engagera sig i aktiviteter och organisationer riktade mot beredskap, olika typer av krishändelser och försvar. Forskning om Hemvärnet och liknande väpnade styrkor som består av civila med "vanliga" jobb är dock begränsad och understryker behovet av ökad kunskap för att förstå dessa organisationers roll i förhållande till beredskap.¹

Känslan av tillhörighet, som ger platsen mening, är en av tre viktiga komponenter i studiet av plats

innebär att känslan av att bjudas in till och ingå i en social gemenskap, att få en tillhörighet, är en stark och utbredd motivation. Längtan efter tillhörighet är en drivkraft som delas av likasinnade som delar de värderingar som får dem att engagera sig ideellt. Det har visat sig bland annat genom att frivilligorganisationer ofta består av oerhört engagerade människor. Det är alltså ett sammanhang som kännetecknas av en stark emotionell anknytning och identifikation med det arbete som utförs.⁸

Att vilja ingå i en gemenskap och känna tillhörighet står inte i motsättning till att ha individuella drivkrafter. I stället för att se individuella och samhällsgemensamma motiv som motsatta poler bör människors drivkrafter till frivillighet ses som ett resultat av att människor är delar av ett samhälle som består av sociala relationer.⁷

Mot denna bakgrund väcks frågan om vad som driver människor att engagera sig frivilligt i organisationer som är riktade

Platsens betydelse för tillhörighet och engagemang

Oavsett skälen till att människor engagerar sig ideellt står en sak klar: i de allra flesta fall äger det frivilliga arbetet rum på en plats eller i ett område, och det området har olika betydelser för organisationens medlemmar. Inom management- och organisationsforskning har det efterlysts ett större intresse för platsens betydelse för organisationens medlemmar, eftersom den även har betydelse för dess verksamhet, förmåga och resultat.⁹ En anledning till det är att plats är ett mångfacetterat begrepp. Begreppet plats kan syfta på ett geografiskt avgränsat område, men det kan också handla om en människas upplevelser och känslor av anknytning och tillhörighet till ett område. Forskning om platsens betydelse har bedrivits i ämnen från nationalekonomi och psykologi till sociologi, och inkluderar tankegods om hur människors

relationer till ett geografiskt område och till varandra fyller platsen med mening.

Känslan av tillhörighet, som ger platsen mening, är en av tre viktiga komponenter i studiet av plats. De andra två är det geografiska området och den materiella formen. Plats är alltså både skog, fjäll, kust eller byggnader i ett visst geografiskt område och människors tolkningar och identifikationer med området. Båda dessa dimensioner, det geografiska och det tolkande, upplevda, existerar oberoende av varandra, och samtidigt är de tätt sammanvävda.¹⁰ Inom management och organisationsforskning innebär det mer kon-

också kopplas till exempelvis sociala och politiska rörelser. En plats kan vara anledningen till gemensamma åtgärder eller en gemensam kraftsamling, där människor går samman och skyddar ett område som är hotat.¹⁰ I denna artikel förstås plats som ett geografiskt område som människor har en anknytning till och som utgör en beståndsdel av känslan av tillhörighet.

Att undersöka frivilligt engagemang

Försvarsvilja och beredskap för kris och krig har på kort tid blivit ett ämne som engagerat hela det svenska samhället. Det

Människor knyter band till platser genom sina vardagsliv, genom minnen, upplevelser och till och med drömmar

kret att platsen, dess materiella form och den betydelse platsen har är formad av och fortsätter att forma människors sociala liv i deras vardag.

Människors anknytning till en plats bygger ofta på tidigare upplevda erfarenheter, där vi förknippar platser och områden med olika händelser vi upplevt där. Vår anknytning till området gör att vi känner oss trygga där, kan känna (eller sakna) tillhörighet till olika grupper, och skapa minnen som knyter an till platsen.¹¹ Plats är alltså både konkret och känslomässig. Människor knyter band till platser genom sina vardagsliv, genom minnen, upplevelser och till och med drömmar. Dessa band visar hur djupt sammanlänkade människor är med den fysiska platsen. På motsvarande sätt kan det få allvarliga konsekvenser för människors identitet, minnen och historia om de förlorar området, eller vid tanken på att förlora det. Härigenom kan plats

visade sig exempelvis i en plötslig ökning av ansökningar till Hemvärnet efter invasionen av Ukraina. Några av de sammanlagt 40 frivilliga som intervjuats för den här studien ansökte under den perioden, medan de flesta hade varit Hemvärnssoldater betydligt längre. Erfarenheterna av Hemvärnet sträckte sig därför mellan sex månader och 33 år, men majoriteten hade varit med i fem till tio år. De intervjuade var mellan 31 och 70 år gamla och tillhörde olika förband över hela Sverige, från Lappland i norr till Skåne i söder. Könsfördelningen i intervjumaterialet är något jämnare än i Försvarsmakten i stort, men kan ändå sägas spegla såväl Försvarsmaktens könsfördelning som bredare mönster på arbetsmarknaden och i frivilligorganisationer. Av de intervjuade hade mer än hälften militär bakgrund, det vill säga gjort värnplikt och i vissa fall även varit anställda som soldat eller officer i Försvarsmakten,

och övriga saknade militära erfarenheter. Intervjuerna berörde teman som drivkrafter för intresset av Hemvärnet, livsvillkor som utgjorde förutsättningar för engagemang i organisationen samt upplevelser av det frivilliga engagemanget.

När jag under analysarbetet reflekterade över frivillighet och att bidra med sin tid till frivilligorganisationer i tillägg till ett heltidsarbete, familj eller andra åtaganden använde jag tematisk analys¹² för att analysera frivilligt engagemang, motiv och drivkrafter. Den tematiska analysen genomfördes i flera steg. Inledningsvis bekantade jag mig med intervjumaterialet och sökte efter relevanta teman, vilket hjälpte mig att hitta nyanser och olikheter i drivkrafterna till det frivilliga engagemanget och hitta nyckelord. Därefter gjorde jag en övergripande tematisering där jag såg över hur de teman jag arbetat fram logiskt hängde samman med nyckelorden och underliggande betydelser. För att säkerställa en korrekt och sammanhållen beskrivning av relationen mellan intervjumaterialet och den här artikelns syfte såg jag över analysens teman ytterligare en gång och gav dem följande benämningar: *Tillhörighet och gemenskap* samt *Platsens och den lokala anknytningens betydelse*.

Tillhörighet och gemenskap

Det fanns en stor spridning bland de intervjuade vad gäller ålder, livssituation och arbetslivsbakgrund, liksom i fråga om geografisk belägenhet och tid i Hemvärnet. Även de strävanden eller tillfälligheter som ledde till deras frivilligengagemang varierade. Ändå fanns det ett mönster i hur de intervjuade talade om Hemvärnet och sitt engagemang genom att intervjuerna genomsyrades av hänvisningar till och berättelser om tillhörighet. På frågor om varför de gick med i Hemvärnet och vad som fått dem att stanna kvar tvekade, funderade, reflekterade och ofta skrattade de när de framkallade minnen som i vissa fall var flera decennier gamla.

Samtliga intervjuade berättade att de drevs av en vilja att göra något för samhället och att vara en del av "något större än en

själv". Viljan att skydda och försvara landet och dess demokratiska värderingar var för alla intervjuade en självklarhet. I den här artikeln vill jag dock lyfta fram en annan drivkraft bakom det frivilliga engagemanget. De intervjuades anknytning till Hemvärnet var för de flesta långt ifrån bara instrumentell, där en uppgift ska lösas. Den var också fylld av betydelse och mening, vilket bland annat yttrade sig i känslouttryck där många log av fina eller roliga minnen, medan andra visade med eftertryck hur viktigt deras engagemang varit. Ögonblicken av tillbakablickande och reflektion visade också att det inte alltid var så enkelt att sätta ord på vad som hade lett dem in i Hemvärnet eller vad som drev dem att fortsätta. Många saker som upplevs som självklarheter, eller som inte verkar vara särskilt intressanta för någon annan, är svåra att sätta ord på. Det beror på att de ofta är omedvetna, precis som när det gäller känslan av tillhörighet eller den betydelse en plats kan ha för människor.

Vägen in till gemenskapen i Hemvärnet gick för de flesta via en personlig kontakt eller en inbjudan. Gruppchefen Christian, som har gjort värnplikt, beskriver hur det kom sig att han blev engagerad i Hemvärnet på följande sätt:

Via kamraters kamrater blev jag uppringd av en hemvärnsman som sa: men kan du inte komma och titta på vad vi gör och se om det skulle vara någonting för dig? Jag tänkte att det kan jag väl göra. Och det var egentligen ganska med en gång efter det tillfället att

jag gick hem och funderade över att jag saknade gemenskapen, och jag saknade ju faktiskt känslan att fortsätta göra någonting som var större än mig själv.

Christian berättar här hur han ville göra något som betyder något för samhället. Även om hans längtan tillbaka till den militära gemenskapen är central här ger han samtidigt också uttryck för att det finns flera drivkrafter som kan samspela med varandra. Att göra något som är större än en själv handlar för hemvärnssoldater om att stötta samhället vid krishändelser, men också om att skydda landet, hembygden och de värderingar som styr här. Sjukvårdaren Peter, som saknar militär bakgrund, hänvisar liksom många andra till invasionen av Ukraina som en bidragande faktor till sitt beslut att engagera sig. Bland annat upplevde han att hotet var så nära att det mycket väl skulle kunna sprida sig även till Sveriges gränser. Hans berättelse liknar Christians:

Det är egentligen två delar. Det ena är att jag har en bra kompis som gick med fyra år tidigare och som berättade hur roligt det var. Och sen är det Putin. Jag tänkte med det där med Ukraina, så tänkte jag att jag måste göra någonting som svensk. Så jag brukar säga att det var Putin och [kamratens namn] som gjorde att jag började.

För Peter blev alltså invasionen en katalysator för ett engagemang som delas av likasinnade som delar de värderingar som får dem att engagera sig ideellt. Men utan sin kamrat, som redan var hemvärnssoldat och hade försökt bjuda in honom i verksamheten och gemenskapen, hade han kanske inte tagit steget att skicka in sin ansökan.

Det finns en gemensam nämnare mellan att ta steget in i en frivilligorganisation och att upprätthålla det engagemanget över tid:

tillhörigheten i den sociala gemenskapen där centrala värderingar delas. Sensorsbefälet Nina ler när hon tänker tillbaka på sina upplevelser under det ungdomsläger där hon första gången kom i kontakt med Hemvärnet: ”jag minns att det kändes som att jag hade kommit hem”. Nina har varit engagerad i Hemvärnet i över ett decennium. Det finns flera olika drivkrafter bakom hennes långvariga engagemang. Hon resonerar på följande sätt kring varför människor stannar kvar över tid:

Man kanske får ett intresse för att bidra på något sätt, och när man väl har kommit in så inser man att man hör hemma. Det är många jag har pratat med som säger, inklusive mig själv, att då kände jag att jag kommit hem. Och då blir man kvar.

Nina ger alltså uttryck för samma värden som Christian och Peter, som drivs av att skydda, och som utgör en del av den gemenskap de känner tillhörighet till. Men hon har också noterat ett samband mellan känslan av tillhörighet och graden av engagemang:

De som är mest drivna tycker jag är de som ser en tillhörighet i Hemvärnet, ser det som en familj, som mer än bara samhällsnytta. De som känner en tillhörighet till Hemvärnet, och en stolthet i det uppdraget.

Det uttalande Nina gör visar på två saker. Det första är hur viktig känslan av tillhörighet är inte bara för de

frivilliga, utan också för verksamheten och verksamhetens mål. Det andra är hur olika typer av drivkrafter kan vävas samman, där den ena förstärker den andra. Det som genomsyrar intervjuerna är tillhörigheten och gemenskapen.

Platsens och den lokala anknytningens betydelse

När de intervjuade pratade om känslan av tillhörighet hängde den ofta samman med den plats, eller det område, där deras förband fanns. Det uttrycktes i intervjuerna genom hänvisningar till den egna staden eller det egna samhället, men även genom ord som hembygden eller ”området”, vilket då handlade om den geografiska yta där förbandet hörde hemma. I vissa fall tog den intervjuade upp platsen i samband med Hemvärnets uppgift och roll, och de värden som kännetecknar organisationen och förenar dess medlemmar. I andra fall handlade det om gemenskapen och de sociala relationerna. I de allra flesta fall vävdes berättelser om tillhörighet ihop med en plats som hade en viss betydelse för de intervjuade. Den platsen var ett område som var fyllt med mening på olika sätt. Här illustrerar Felicia betydelsen av platsen:

Jag skulle absolut inte vilja byta förband. Det är ju det här som är styrkan i Hemvärnet: att man känner varandra, man träffas ibland på

stan, just det här att man kan möta varandra på hemmaplan.

Utsagan visar hur verksamhetens förmågor och resultat är knutna till det lokala, men framför allt illustrerar hennes resonemang hur den lokala anknytningen utgör ett nav i den tillhörighet hon känner till organisationen och dess medlemmar. Härigenom utgör det lokala området en viktig beståndsdel av känslan av tillhörighet eftersom det symboliserar trygghet och förtrogenhet, och eftersom det finns minnen som knyter an till platsen. För de allra flesta handlar det då om den egna hembygden, men det finns undantag.

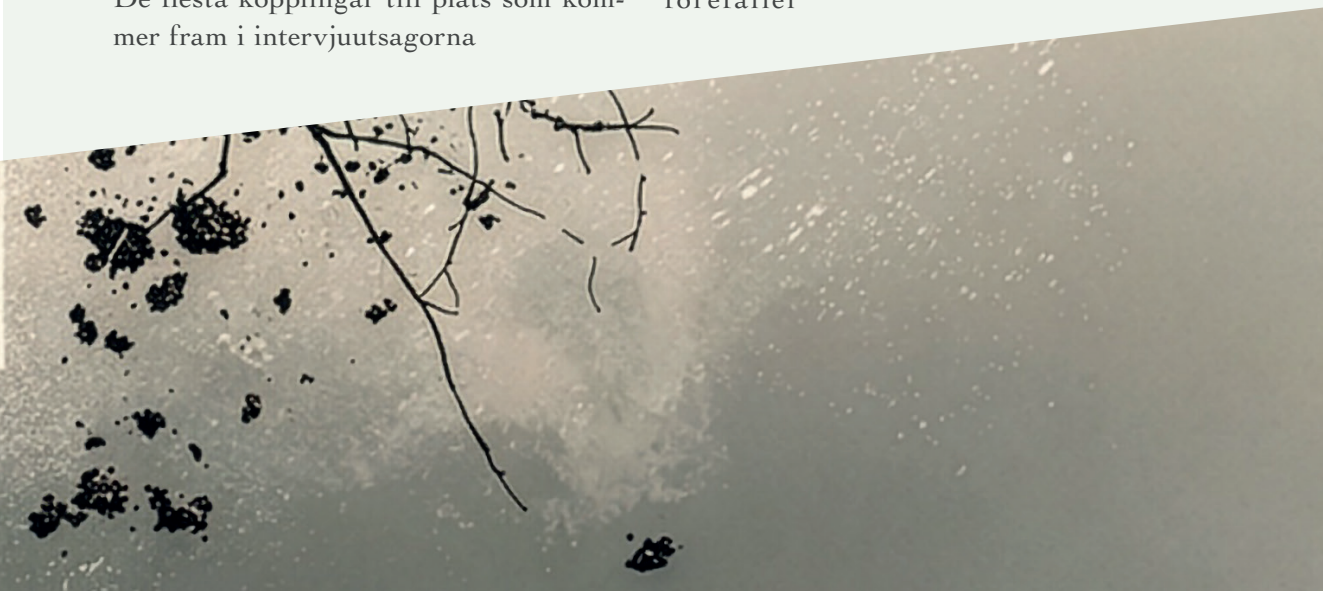
Anknytningen till den plats där det frivilliga engagemanget äger rum kan ha olika betydelser för organisationens medlemmar, och är formad av tidigare upplevda erfarenheter på det området. Gabriel, som tillhör ett förband i Lappland, ger exempel på det:

Flera i vårt förband kommer från grannkommunen. De har anknytning hit genom mormor och morfar, en sommarstuga eller annat. Och det är självklart att de är mer engagerade i att försvara det här området än om man inte har någon anknytning till det alls.

De flesta kopplingar till plats som kommer fram i intervjuutsagorna

handlar dock om den egna hembygden. Flera av de intervjuade berättar hur hemvärnssoldater på grund av ändrade familjeförhållanden eller studier under en period flyttat och, i stället för att tjänstgöra på den nya orten, har pausat sitt engagemang i Hemvärnet. När de sedan återvänt till hemstaden hade de återvänt till sitt gamla förband på grund av den sociala gemenskapen. Återkommande i intervjuerna lyfts betydelsen av det egna närområdet fram, där platsen ges en mening som överskrider det geografiska. Gruppchefen Lenart uttrycker det på enklaste möjliga sätt: "Jag tror aldrig det är så att man går med i Hemvärnet 'centralt', typ 'skicka mig var ni vill' – det handlar ju om det lokala!"

Anknytningen till en plats tycks alltså vara en stark drivkraft, även om det finns skillnader. För några verkar den lokala anknytningen vara sammanvävd med tillhörigheten till en gemenskap där viktiga värderingar delas redan från början. För andra är den tillhörigheten den utslagsgivande drivkraften för att gå med i Hemvärnet när de först engagerar sig, medan den lokala anknytningen upplevs vara sekundär. För dessa människor tycks det lokala få en allt större betydelse vartefter tolkningar, minnen och identifikationer av att skydda området sker. I båda fallen förefaller

den lokala förankringen ha ett starkt samband med ett fortsatt och långsiktigt engagemang i Hemvärnet. Kvartermästaren Simon formulerar sin anknytning till sin hemort på följande sätt:

Jag vill försvara mitt land men här är mitt hem och det vill jag försvara. Min uppgift är att skydda det här området. Jag kan inte tänka mig att byta förband; ifall jag blir placerad någon annanstans säger jag upp mig.

Genom att föredra att avbryta sitt engagemang helt framför att bli förflyttad till en annan plats och ett annat socialt sammanhang visar Simon det starka band som människor knyter till platser genom sina vardagliga erfarenheter och minnen. Det Simon ger uttryck för är hur viktig den lokala anknytningen är för ett frivilligt engagemang över tid.

Diskussion

I den här artikeln har jag lyft fram platsens betydelse som en central komponent i känslan av tillhörighet och som är en stark motivation för frivilligt engagemang över tid i Hemvärnet. Tillhörighet är naturligtvis bara en av många drivkrafter som får människor att bidra med sin tid till en frivilligorganisation. Ofta finns det flera drivkrafter som verkar samtidigt och förstärker varandra. Exempelvis är viljan att försvara abstrakta värden eller att tycka om arbetsuppgifterna grundläggande och centrala drivkrafter bland de frivilliga i Hemvärnet. Samtidigt är det värt att lyfta fram anknytningen till lokalområdet,

eftersom den tycks ha så stor betydelse för frivilligheten. Den betydelse lokalområdet och de sociala relationerna har för att träda in i Hemvärnet och för att stanna kvar på längre sikt är underbeforskad inom såväl management och organisation som inom litteratur om frivilligt engagemang.

Häri ligger också den här artikelns främsta bidrag. Genom att visa hur frivilliga i Hemvärnet ger uttryck för tillhörighet till organisationen genom sin anknytning till lokalområdet och den sociala gemenskapen ger artikeln insikter som synliggör en viktig resurs som bidrar till motståndskraft vid kris och som kan över-

föras till de flesta ideella organisationer.

Betydelsen av platsen och det lokala är också centrala parametrar för hållbara organisationer, såväl i arbetslivet som frivilligorganisationer. Hållbarhet handlar om sociala, ekonomiska och miljörelaterade värden. Inom

management- och organisationsforskning kan perspektiv som handlar om plats även bidra till kunskap om engagemang för andra frågor såsom hållbarhet, men också till mer nyanserad kunskap om organisationer och deras omvärld, och inte minst deras strategiska planering.¹³

I takt med att regeringen ändrar Sveriges försvarspolitiska inriktning i ljuset av det förändrade säkerhetsläget kan detta komma att påverka de roller och uppgifter människor förväntas ta. Det kvartermästaren Simon ger uttryck för när han säger "här är mitt hem och *det* vill jag försvara" är hur viktig den lokala förankringen är för det långsiktiga frivilliga engagemanget

*I takt med att regeringen
ändrar Sveriges
försvarspolitiska inriktning
i ljuset av det förändrade
säkerhetsläget kan detta
komma att påverka
de roller och uppgifter
människor förväntas ta.*

i Hemvärnet. Detta är viktig kunskap att beakta vid framtida beslut om Hemvärnets strategiska inriktning och utveckling över tid, och mer övergripande för den fortsatta

försvarsplaneringen. Här kan inblick i, och förståelse för, människors drivkrafter till frivilligt engagemang vara en viktig del av ett hållbart totalförsvar. ■

LITTERATUR

- [1] Malmström, J. & Berndtsson, J. (2025). Constructing 'Society's Soldiers': Identity Work, (Total) Defence Willingness and the Swedish Home Guard. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 8(1), 1–16.
- [2] Försvarsmakten [FM] (2025). *Hemvärnet*. Hämtat 2025-09-11 från <https://www.forsvarsmakten.se/sv/var-verksamhet/det-har-gor-forsvarsmakten/hemvarnet/>.
- [3] Försvarsmakten [FM] (2022). *Hemvärnets historia*. Hämtat 2025-09-11 från <https://www.forsvarsmakten.se/sv/var-verksamhet/det-har-gor-forsvarsmakten/hemvarnet/hemvarnet-historik/>.
- [4] Proposition (2024/25:34). Totalförsvaret 2025–2030. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/totalforsvaret-2025-2030_hc0334/.
- [5] Försvarsmakten [FM] (2024.) *Personalsiffror*. Hämtat 2025-02-11 från <https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/om-var-organisation/personalsiffror/>.
- [6] Von Essen, J. & Svedberg, L. (2020). *Medborgerligt engagemang i Sverige 1992–2019*. Ersta Sköndal Högskola.
- [7] O'Toole, M. & Grey, C. (2016). Beyond choice: 'Thick' volunteering and the case of the Royal National Lifeboat Institution. *Human Relations*, 69(1), 85–109.
- [8] Venter, K., Currie, D. & McCracken, M. (2019). 'You Can't Win': The Non-Profit Double-Bind and Experiences of Organisational Contradictions in the Non-Profit and Voluntary Sector. *Work, Employment and Society*, 33(2), 244–261.
- [9] Grey, C. & O'Toole, M. (2020). The placing of identity and the identification of place: "Place-Identity" in community lifeboating. *Journal of Management Inquiry*, 29(2), 206–219.
- [10] Gieryn, T. (2000). A space for place in sociology. *Annual Review of Sociology*, 26, 463–496.
- [11] Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press.
- [12] Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77–101.
- [13] Guthey, G., Whiteman, G. & Elmes, M. (2014). Place and sense of place: Implications for organizational studies of sustainability. *Journal of Management Inquiry*, 23(3), 254–265.